View the original article

(©) .Photo: Google Earth/2026 Planet Labs Inc. All Rights Reserved. Reprinted by permission

فراتر از خبر

تصاویر ماهواره‌ای از ساخت‌وساز گسترده جمهوری آذربایجان در قره‌باغ برای «بازگشت بزرگ»

۳۰/آبان/۱۴۰۵

آموس چپل

تصاویر ماهواره‌ای اخیر از منطقه ناگورنو-قره‌باغ جمهوری آذربایجان و مناطق اطراف آن، ساخت‌وساز گسترده در مقیاسی عظیم را نشان می‌دهد؛ حتی با وجود این‌که مردم محلی که آواره شده بوده‌اند، همچنان تمایلی به بازگشت به این منطقه جنگ‌زده ندارند.

در سمت چپ، مجتمع‌های آپارتمانی در جبرئیل در ماه جاری، آبان ۱۴۰۵، دیده می‌شوند. همان محل در شهریور ۱۴۰۰ هم به تصویر کشیده شده است؛ جایی که ساختمان‌های ویران‌شده در آن به چشم می‌خورند.

عملیات نظامی جمهوری آذربایجان برای بازپس‌گیری ناگورنو-قره‌باغ یا قره‌باغ کوهستانی از نیروهای ارمنی‌تبار، سه سال پیش با بازپس‌گیری کامل این مناطق به پایان رسید.

از آن زمان، باکو حدود ۱۵ میلیارد دلار صرف بازسازی این مناطق کرده است تا برنامه «بازگشت بزرگ» را برای آن دسته از آذربایجانی‌هایی که در جریان جنگ اول قره‌باغ (۱۳۶۷- ۱۳۷۳) از این منطقه گریخته بودند، آغاز کند.

تصویر اوت ۲۰۲۶ از پروژه‌ای عمرانی به طول چندین کیلومتر در محل شهر اقدم در حال اجراست. عکس دوم مربوط به فوریه ۲۰۲۱، ویرانه‌های این شهر را نشان می‌دهد؛ شهری که پیش از نخستین جنگ قره‌باغ، محل سکونت ۲۸ هزار نفر بود. این شهر پس از تصرف توسط نیروهای ارمنی، به ویرانه‌ای متروکه تبدیل شد.

هدف از برنامه «بازگشت بزرگ»، اسکان مجدد ۱۴۰ هزار آواره داخلی در مناطق بازپس‌گرفته‌شده تا پایان سال جاری میلادی، یعنی حدود ۶ هفتهٔ دیگر بود. اما در حالی که به پایان این ضرب‌الاجل نزدیک

می‌شویم، باکو مدعی است که تنها ۴۱ هزار نفر بازگشته‌اند. رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی نتوانست این آمار را به‌طور مستقل تأیید کند؛ چرا که دسترسی مستقل روزنامه‌نگاران خارجی به این منطقه همچنان دشوار است.

December 2025

تصاویر مجتمع‌های آپارتمانی در فضولی در دسامبر ۲۰۲۵. تصویر قدیمی‌تر مربوط به نوامبر ۲۰۱۹، همین مکان را نشان می‌دهد که در آن زمان پوشیده از ویرانه‌هایی گسترده و پراکنده بود.

فرید قلی‌اف با تعدادی از آذربایجانی‌هایی که در پی نخستین جنگ قره‌باغ آواره شده بودند، گفت‌وگو کرده است. این دانشیار علوم سیاسی در دانشگاه آمریکایی دبی می‌گوید هدف باکو مبنی بر ترغیب ۱۴۰ هزار آواره داخلی برای بازگشت به مناطق بازپس‌گرفته‌شده تا پایان سال جاری میلادی، به دلیل پیچیدگی‌های موجود، از جمله وجود میدان‌های مین در منطقه، و همچنین عوامل متعدد اجتماعی، احتمالاً هدفی بیش از حد بلندپروازانه بوده است.

ردیف‌هایی از خانه‌های نوساز در «خیدیرلی»، روستایی واقع در دامنهٔ رشته‌کوه‌های قره‌باغ در منطقه اقدم، که در ژوئیه ۲۰۲۶ دیده می‌شوند. این مکان تا اوت ۲۰۲۳، شهریور ۱۴۰۲، متروکه بود.

قلی‌اف به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفت: «اهداف تعیین‌شده به‌طور کامل تغییراتی که طی سه دهه گذشته در زندگی افراد آواره رخ داده است را در نظر نمی‌گیرند. بسیاری از آوارگان داخلی، به‌ویژه جوان‌ترها،

در زندگی شهری در باکو و دیگر شهرها ادغام شده‌اند و ممکن است تمایلی به جابه‌جایی نداشته باشند».

تصویری از روستایی نوساز در منطقه اقدم جمهوری آذربایجان که در اوت ۲۰۲۶ ثبت شده است، و تصویر دیگری از همان منطقه در نوامبر ۲۰۲۱، که ساختمان‌های مخروبه و سنگرهای نظامی را نشان می‌دهد.

آیتای امیرجانلی، از آوارگان داخلی که به‌تازگی به قره‌باغ کوهستانی بازگشته بود، در ماه سپتامبر یا مهرماه ۱۴۰۵ به بخش آذری رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفت که بسیاری از کسانی که به قره‌باغ بازگشته بودند، پس از ناکامی در یافتن شغل، دوباره آنجا را ترک می‌کنند.

او می‌گوید: «پناهندگان و آوارگان داخلی ما همگی بیکار هستند. بیشتر آن‌ها درِ خانه‌هایشان را قفل کرده و به باکو برگشته‌اند». آیتای با تأکید می‌گوید: «اگر نتوانم نانی سر سفرهٔ خانواده بگذارم، باید چکار کنم؟»

آغالی، یک «روستای هوشمند» در منطقه زنگیلان، در اردیبهشت ۱۴۰۵. تصویری مربوط به اکتبر ۲۰۲۰، آبان ۱۳۹۹، زمین‌های کشاورزی و مجموعه کوچکی از خانه‌ها را پیش از احداث این پروژه توسعه‌ای عظیم نشان می‌دهد.

به‌گفتهٔ قلی‌اف، بسیاری از آوارگان داخلی ممکن است تمایلی به از دست دادن کمک‌های دولتیِ اختصاص‌یافته به خود، از جمله کمک‌هزینهٔ ماهانهٔ مواد غذایی به ارزش حدود ۳۵ دلار برای هر نفر، نداشته باشند.

او می‌گوید: «بازگشت ممکن است به معنای از دست دادن برخی از این مزایا باشد، در حالی‌که وضعیت وجود فرصت‌های شغلی در مناطق بازپس‌گرفته‌شده، همچنان نامشخص است».

تصویر سمت چپ مربوط به اوت ۲۰۲۶، «پارک پیروزی» را نشان می‌دهد؛ یادمانی که در بخشی از حومه خان‌کندی، احداث شده است. در قسمت پایین سمت راستِ تصویرِ مربوط به آوریل ۲۰۲۰، طرح دایره‌ای‌شکلِ «کلیسای جامع مادر مقدس خدا» در خان‌کندی دیده می‌شود که در آوریل ۲۰۲۶ تخریب شد.

در سپتامبر ۲۰۲۳، مهرماه ۱۴۰۲، پس از آن‌که باکو عملیات نظامی خود، که در نهایت به الحاق این منطقه به جمهوری آذربایجان شد، را آغاز کرد، تقریباً تمام جمعیت ارمنی‌تبارِ قره‌باغ کوهستانی به ارمنستان گریختند. قره‌باغ کوهستانی در سطح بین‌المللی به عنوان بخشی از جمهوری آذربایجان به رسمیت شناخته می‌شود، اما تا سال ۲۰۲۳ حدود ۱۰۰ هزار ارمنی‌تبار در آن سکونت داشتند.

مسجدی که در ژوئیه ۲۰۲۵ در محل روستای تخریب‌شدهٔ «داسالتی» دیده می‌شود. این روستا پیش از بازپس‌گیری توسط نیروهای آذربایجانی در سال ۲۰۲۰، دارای یک کلیسای تاریخی بود و چندین خانواده‌ی ارمنی‌تبار در آن سکونت داشتند.

علاوه بر پروژه‌های توسعه‌ای گسترده در مناطق بازپس‌گرفته‌شده، که به گفتهٔ جمهوری آذربایجان شامل احداث ۱۵۰۰ کیلومتر جادهٔ جدید و پاکسازی حدود ۲۲ درصد از این مناطق از مین می‌شود، باکو با تخریب کلیساهای تاریخی و یک کلیسای جامع در «خان‌کندی»، و همچنین ویران کردن کامل برخی روستاها، خشم و اعتراض زیادی را برانگیخته است.

از جمله موارد بسیار بحث‌برانگیز، می‌توان به شهرک «داسالتی» اشاره کرد که در اوایل سال ۲۰۲۳ به‌طور کامل از بین رفت. امروزه در محل این شهرک، که ارمنی‌ها آن را «کارین‌تاک» می‌نامیدند، یک مسجد ساخته شده است.

بخشی بازسازی‌شده از شهر شوشا در قره‌باغ کوهستانی در ژوئیه ۲۰۲۶، که در تصویری منتشرشده از سوی باکو دیده می‌شود.

در واکنش به گزارش‌هایی مبنی بر تخریب «کلیسای جامع مادر مقدس خدا» در خان‌کندی در اوایل سال جاری، النارا آکیموا، نماینده پارلمان جمهوری آذربایجان، به بخش آذری رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفت که باکو «به‌عنوان یک سیاست رسمی، از بناهای مذهبی و تاریخی در قلمرو خود محافظت می‌کند و هرگز قصد تخریب میراث مذهبی را نداشته است».

آموس چپل

آموس چپل، پژوهشگر عکاسی و عکاس نیوزلندی است که بیشتر در موضوعات مرتبط با اتحاد جماهیر شوروی سابق تحقیق کرده است.

این مطلب بخشی از:

بایگانی | از گوشه و کنار جهان | فراتر از خبر

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وب‌سایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.